

Marosgombási táncok¹

A közép-erdélyi táncfolklórt talán már nem kell fölfedezni. Egyedülálló értéke az erdélyi népi táncművészetben belül is köztudomású kezd lenni. S a szaktudomány sem csak számon tartja – ma már tudományos alapvetése sem hiányzik: Martin György tanulmányaiban európai összefüggésbe ágyazza. Mindez azonban korántsem jelenti, hogy ez a táncincs és ez a tánczene közismertté is vált, vagy legalábbis megtörtént már részletes és alapos feltárása. Még a tánczenéé sem. Hangszeres népzeneink kutatásának viszonylagos lemaradása – amire Jagamas János oly rég figyelmeztet – sajnos erre a vidékre is vonatkozik.

Pedig minden további kutatás újabb és újabb meglepetést szerez, s mennél közelebb van a kutatott falu a városhoz, talán annál nagyobbat. Mint a marosgombási hangszeres tánczene is. Ez a kis Maros-parti falu ugyanis ott található Nagyenyed közelében, Miriszlóval átellenben, egy meredek oldalú dombtetőn, messzire látszó tornyával, nagy erdős hegyek és szőlőskertek tövében, a Maros és a vasút éles kanyarában, már-már körülutazhatóan.

A most elhangzó változatok híven érzékeltetik, milyen értékeket őriz Gombás népzene hagyománya két tehetséges fia: a 36 éves Köble János primás és a 39 éves Szikra István kontrás által. (Megjegyzem, a faluban még mások is tudnak muzsikálni.) Figyelemre méltó és jellemző erre a vidékre, hogy mindkettő – a közeli Magyarlapád vagy a távolabbi, a Maros és a Küküllő közén beljebb meghúzódó Medvés és Magyarsülye környékének népzeneihez hasonlóan, amint ezt nemrég a televízió nézői is észrevehették – egyszerű parasztember, pontosabban szólva: ma már ingázó munkás (Köble a vasútnál, Szikra a csombordi iskolában).

A tüzes vérmérsékletű Köble János máskülönben már 7 éves kora óta muzsikál. Saját fejétől tanult meg hegedülni, innen is, onnan is lopva egy-egy fogást, figurát, így a fiatalon meghalt jó muzsikus szomszédjától, Ferencz Mihálytól. Gyerekkorában tanult meg Szikra István is, aki az egykori igazgatótól kapta hegedűjét annak fejében, hogy vigyázott az ökreire.

Muzsikájuk nemcsak szíven üt szépségével, de elodázhatatlan tennivalóinkra is figyelmeztet. Nem lehet sürgősebb tudományos feladat, mint az ilyen értékek teljes összegyűjtése, rögzítése, megörökítése. Az ilyen és hasonló közép-erdélyi értékek megmentésének elmulasztása – mint Martin György is megjegyzi – nagy veszteséget jelentene nemcsak a magyar és ro-

¹ Előadás kézírata. Dallambetétek kíséretében elhangzott a Kolozsvári Rádió adásában, 1976. július 26.-án.

mán néptánc- és népzene kutatásnak, hanem az egyetemes európai művelődéstörténetnek is.²

Ugyanakkor helyben is nagyobb megbecsülést érdemelnének. A vidék értelmiségének, művelődési irányítóinak kellene tudatosítaniuk a helybeliekben önnön értékeiket, hogy felébredjen bennük az éltető ragaszkodás, ami nélkül a hagyományos népi zenekarok fokozatosan széthullnak, felbomlanak. Ennek jele, hogy a faluban már nincs bőgős. Kitűnő bőgősük, épp Köble sógora, Szilágyi János ugyanis hangszerét már évekkel ezelőtt eladta – állítólag betegeskedett –, s azóta hol innen, hol onnan próbálnak megszerezni nagy nehezen bőgőst.

Ezúton is megköszönve muzsikájukat, egyúttal újra köszönetet mondok Takács Mihálynak is, a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium gombási diákjának, a Kollégium népköltészeti gyűjtőmozgalma egyik buzgó képviselőjének – fáradhatatlan szervezéséért és kalauzolásáért.

1. A hagyományos táncrendet követve, előbb hallgassuk meg a pontozó néhány gombási változatát. Maga a tánc, az egykori monumentális erdélyi táncművészet e kései bizonyossága, a közép-kelet-európai táncdialektus egyik legvirtuózabb, leggazdagabb formakincsű és legfejlettebb szerkezetű tánc típusa, táncnak és zenének legtökéletesebb illeszkedése, amire máskülönben a neve is utal. A pontozót ugyanis „pontra”, pontosan egybevágó zárlatra kell táncolni, s ez talán pusztán a zenéből is megsejthető és érzékelhető. (Pontozó.)

2. Páros táncaink zenéjéből ezúttal csak a lassút és a középest mutatjuk be. A lassú tempójú, de annál lendületesebb forgású, méltóságteljes lassút egy alapszövetében ötfokú dallammal, külön is felhívva a figyelmet a közép-erdélyi hangszeres népzeneire oly jellemző pompás díszítésre. Csodálatra készítő, hogy ezt a virtuóz zenét egy munkában elfáradt és megkegyelmedett munkáskéz játssza. (Lassú.)

3. Végül pedig hallgassuk meg egy közepes tempójú ereszkedő táncdallamot. Az előbbihez hasonlóan szintén egy szöveges dallam hangszeres változata. A kialakult helyi elnevezés szerint – kedvenc nótája lévén az egyik táncosnak – a „húzzad Jancsi a Tancsiét!” (Közepes.)

² A hivatkozott Martin idézet: „Ma azonban még nem a történeti összefüggések boncolgatása a legfőbb tennivaló, hanem az erdélyi népi tánc kultúra értékeinek minél teljesebb gyűjtése, rögzítése. Ennek elmulasztása nagy veszteséget jelentene a magyar és román néptánc kutatásnak s az egyetemes európai művelődéstörténetnek egyaránt. A munka elvégzése a folkloristákra, koreográfusokra, a néptánc szakembereire vár.” Lásd Martin György: *Európai tánc kultúránk és az erdélyi tánc hagyomány*. Könczei Ádám hagyatékában fellelhető kiadatlan Martin kézirat, amely a Korunk említett, 1973-as táncművészettel foglalkozó számában került volna közlésre.